

АКТУАЛЬНІ ІДЕЇ
НАУКОВОЇ
СПАДЩИНИ
МИХАЙЛА
ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

ДУ «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ НАН УКРАЇНИ»

Актуальні ідеї наукової спадщини Михайла Туган-Барановського

Збірник наукових праць

Київ - 2024

**УДК 330.8:330.1]Туган-Барановський
А 43
JEL A11; B31; B41; O10**

Редакційна колегія:

д.е.н. *Небрат В.В.* (головний редактор);
д.е.н. *Філіпенко А.С.*; д.е.н. *Мокій А.І.*; к.е.н. *Боднарчук Т.Л.*; к.е.н. *Курбет О.П.*;
к.е.н. *Горін Н.О.* (відповідальний секретар)

Рецензенти:

д.е.н. *Артёмова Т.І.* (ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» – Київ);
д.е.н. *Пустовойт О.В.* (ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» – Київ);
д.е.н. *Кушніренко О.М.* (ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» – Київ);
д.е.н. *Кіндзерський Ю.В.* (ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» – Київ);
д.е.н. *Бажал Ю.М.* (Національний університет «Кієво-Могилянська академія» – Київ)

*Затверджено до друку Постановою Вченої ради
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
№ 12 від 8 лютого 2024 р.*

А 43 Актуальні ідеї наукової спадщини Михайла Туган-Барановського :
збірник наукових праць / наукова редакція д.е.н. В. В. Небрат ; ДУ «Ін-т екон.
та прогноз. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2024. – 216 с. – Режим
доступу : [http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Aktual'ni-idei-
naukovoi-spadschyny-Mukhajla-Tuhan-Baranovs'koho.pdf](http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Aktual'ni-idei-naukovoi-spadschyny-Mukhajla-Tuhan-Baranovs'koho.pdf)
ISBN 978-617-95404-0-0 (електронне видання)

Тематичний збірник наукових праць «Актуальні ідеї наукової спадщини Михайла Туган-Барановського» представляє результати сучасних наукових досліджень новаторського доробку видатного українського вченого-економіста, будівничого української державності, співорганізатора Української академії наук М. Туган-Барановського у контексті актуальних завдань зміцнення стійкості економіки та фінансів України, підвищення ефективності державного управління, посилення соціальної та економічної безпеки.

Авторські статті репрезентують сучасне осмислення внеску М. Туган-Барановського у розвиток економічної науки; розкривають соціальний зміст кооперації та потенціал сучасних кооперативних форм господарювання для відновлення України; висвітлюють світогосподарські аспекти прогностичної теорії криз; містять аргументи щодо доцільності імплементації прогресивних наукових підходів М. Туган-Барановського до функціонування воєнної економіки та фінансів.

Для науковців, державних службовців, викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей вищих закладів освіти, фахівців у галузі державного управління та фінансів, підприємців, кооператорів та всіх зацікавлених.

ISBN 978-617-95404-0-0
(електронне видання)

УДК 330.8:330.1]Туган-Барановський
© ДУ «Інститут економіки
та прогнозування НАН України», 2024

Пилкін Микита Використання наукової спадщини Михайла Туган-Барановського для відбудови України	55
Піляєв Ігор Категорія цінності в політекономічному вченні М.І. Туган-Барановського: сучасний контекст	58
Скиба Марина Окремі аспекти актуалізації наукової спадщини М.І. Туган-Барановського	61
Соколовська Ірина, Нечипоренко Валентина, Позднякова Олена, Гордієнко Наталія, Сергата Наталія Роль інноваційної складової соціально-педагогічного потенціалу та науки в суспільному розвитку.....	63
Супрун Наталія «Етичний принцип» як основа методології М.І. Туган-Барановського.....	66
Ухналь Наталія, Клименко Катерина Теоретичні основи досліджень економічної безпеки крізь призму наукової спадщини М.І. Туган-Барановського.....	70
Ущатовський Юрій Антропоцентризм Михайла Туган-Барановського і сучасна економічна наука.....	73
Філіпенко Антон Логіка у працях М.І. Туган-Барановського	76
Шевчук Володимир Природничі засади розвитку ідей М. Туган-Барановського для національного і загальнолюдського відродження	80
Розділ II. ТЕОРІЯ КООПЕРАЦІЇ М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО ТА СУЧАСНИЙ КООПЕРАТИВНИЙ РУХ	84
Бадєєва Людмила М. Туган-Барановський як теоретик кооперативного руху.....	84
Внукова Наталія Оцінка зацікавленості сучасниками темою кооперації в контексті спадщини М. Туган-Барановського	87
Дідківська Леся Актуальність кооперативних ідей М.І. Туган-Барановського для повоєнного відновлення України.....	91
Зарицька Наталія Післявоєнне відновлення за допомогою кооперації як основний фундамент економічного зростання України	95
Іваницька Ольга, Петрусевич Геннадій М. Туган-Барановський про інвестиційний та соціальний потенціал кооперації: ідеї для відбудови України	97

ВНУКОВА Наталія,
д.е.н., проф., професорка кафедри
банківської справи і фінансових послуг,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця;
пров. наук. співроб.,
НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку АПрНУ

ОЦІНКА ЗАЦІКАВЛЕНОСТІ СУЧАСНИКАМИ ТЕМОЮ КООПЕРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ СПАДЩИНИ М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

Михайло Іванович Туган-Барановський (20.01.1865–21.01.1919) – вчений-економіст, доктор економіки (1899) багато уваги присвятив кооперації, завдяки дослідженню якої увійшов до числа найвидатніших теоретиків кооперативного руху у Східній Європі [1]. Особливість кооперації, за твердженням вченого, полягала у тому, що це були усвідомлені дії певних суспільних груп з метою трансформації системи господарства під їхні інтереси [2].

Для сучасних дослідників спадщини М.І. Туган-Барановського є корисною оцінка зацікавленості як темою кооперації, так і постаттю вченого. Є приклад подібного дослідження спадщини О.Г. Лібермана в контексті результатів його наукової діяльності [3].

Для вирішення поставленого завдання щодо відстежування інтересу широкого кола осіб (користувачів Google) та визначення рівня зацікавленості темою кооперації та постаттю М.І. Туган-Барановського запропоновано використати пошуковий ресурс Google Trends, що є онлайн-інструментом, застосування якого відкриває можливість використовувати масив даних **Google**, де є інформація про попит на певну тему через будь-який запит у заданій точці світу в певний інтервал часу [3]. Сервіс дозволяє отримати відомості про динаміку числа пошукових запитів за різні відрізки часу, побачити їх рівень у 100-бальній системі, відслідкувати тренди на зниження або зростання. Така інформація є корисною для дослідників із формування плану дій на перспективні розвідки і створення підґрунтя для прийняття рішення. Відзначається вже існуючий позитивний досвід використання цього інструменту для аналізу, наприклад, теми інновацій [5].

У цьому дослідженні автором здійснено аналіз пошукових запитів самої постаті М.І. Туган-Барановського і теми кооперації – однієї з його відомих науково-практичних тем. Пошуковий запит здійснювався українською мовою в Україні у динаміці на 5 січня 2024 року (табл. 1).

Як видно з табл. 1, за останній місяць (грудень 2023 року) зацікавленість постаттю Михайла Івановича Туган-Барановського збільшилася, що може бути пов'язано із наближенням до відзначення річниці від дня народження вченого. Попит на тему «кооперація» за останній рік суттєво збільшився порівняно із середнім виміром за п'ять років, це може пояснюватися воєнним станом і пошуком нових каналів кооперації внаслідок процесів релокації підприємств. Другою причиною може слугувати переформатування на ринку кредитних

спілок. У цілому загальна тенденція свідчить про те, що попит на означені теми є статистично значимим, але він досить низький відносно плану до максимального значення у 100 балів. Визначена тенденція за останній рік до збільшення зацікавленості темою кооперації в житті та економіці потребує додаткового дослідження.

Таблиця 1

Аналіз рівня зацікавленості постаттю М. І. Туган-Барановського і темою кооперації у динаміці

Часовий період	Рівень зацікавленості темами у балах Google Trends	
	Постать М.І. Туган-Барановського	Тема кооперації
Місяць	12	16
Рік	7	28
П'ять років	6	19

Джерело: розроблено автором з урахуванням [3].

На рис. 1 наведено розподіл рівня зацікавленості постаттю Михайла Туган-Барановського та темою кооперації за останні п'ять років (на 05 січня 2024 року).

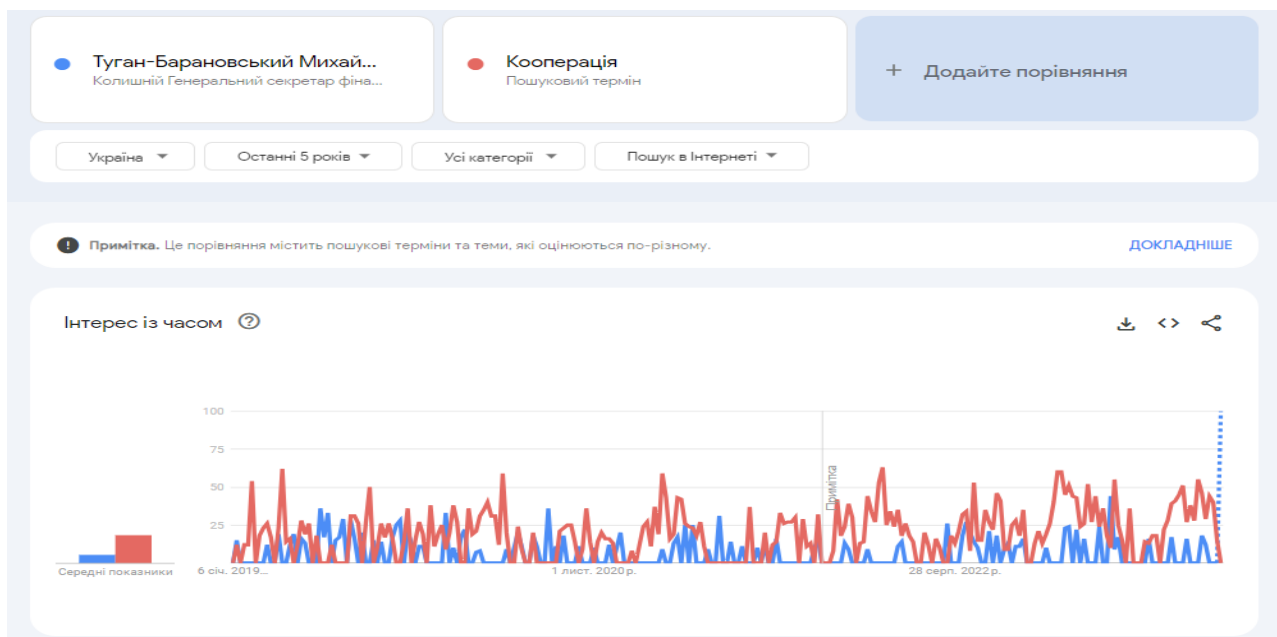

Рис.1. Розподіл рівня зацікавленості темами, що досліджуються (за останні 5 років)

Джерело: розроблено автором з урахуванням [4].

Як видно з рис. 1, зацікавленість темами дослідження є стійкою, тренди збігаються, хоча є певна волатильність, яка нагадує циклічність, можна виділити березень–квітень 2022 року, початок воєнного стану, коли кількість запитів на тему «кооперація» була максимальна, але не у зв'язку з постаттю Михайла Туган-Барановського. Але далі пошукова активність відновилаься. Щодо теми кооперації простежується тренд на зростання інтересу до неї на сьогодні.

Додатково Google Trends надає розподіл пошукового запиту за регіонами України при статистичній значимості теми. Щодо постаті М.І. Туган-Барановського виділено тільки чотири регіони, при цьому тема кооперації статистично значима у 16 регіонах, а топові п'ять наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл пошукових запитів тем дослідження по топових регіонах України за останні 5 років (на 05 січня 2024 року)

Топ-4 регіони з найвищим рівнем зацікавленості постаттю М.І. Туган-Барановського	Рівень зацікавленості	Топ-5 регіонів з найвищим рівнем зацікавленості темою кооперації	Рівень зацікавленості
Донецька область	100	Волинська область	100
Львівська область	28	Рівненська область	98
м. Київ	18	Вінницька область	79
Дніпропетровська область	15	Тернопільська область	71
	Статистично не визначено	Кіровоградська область	70

Джерело: розроблено автором з урахуванням [4].

Додатково здійснювався пошук інформації щодо активності пошукових запитів постаті Михайла Івановича Туга-Барановського українською та англійською мовами у світі, він є статистично незначимим, що потребує уваги сучасних дослідників для проведення інформаційних кампаній не тільки в Україні, а й у світі для популяризації спадщини вченого. Ювілей науковця, що наближається, може стати підґрунтям для заходів інформаційного та комунікативного характеру.

Додаткове дослідження може стосуватися й інших тем, якими опікувався вчений, які стосуються теорії державотворення, циклічних процесів в економіці, сучасних тенденцій до впровадження принципів відкритої науки.

Поставлене завдання щодо оцінки зацікавленості сучасниками темою кооперації в контексті спадщини М.І. Туган-Барановського і відстежування сучасного попиту широкого кола осіб на визначені теми в Інтернеті україномовної аудиторії із використанням пошукового ресурсу Google Trends показало, що інтерес є стабільним і зростає протягом останніх п'яти років. Загалом слід відзначити актуальність вивчення спадщини вченого, особливо його внеску в розроблення проблематики кооперації в різних її проявах, зокрема під час воєнного стану.

1. 150 років від дня народження економіста світового виміру – М.І. Туган-Барановського (1865–1919 рр.) / Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук Укра.
URL : <https://dns.gb.com.ua/novini/vistavki/150-rokiv-vid-dnya-narodzheniya-ekonomista-svitovogo-vimiru-m-i-tugan-baranovskogo1865-1919-rr/>
2. Бутенко В.І., Філіппов К.В. Теорія кооперації М.І. Туган-Барановського в контексті кооперативного руху в українському селі періоду НЕПу (20-ті роки ХХ ст.). 2008.
URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/46589683.pdf>

3. Внукова Н.М. Сучасний стан зацікавленості інноваційними термінами вченого Овсія Лібермана: план, прибуток, премія. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики*: матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 24 листопада 2023 р. Харків: ФОП Лібуркіна Л.М., 2023. С. 29–32. URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/Programka_KONF_2023-4.pdf
4. Як користуватися сервісом Google Trends? URL : <https://adwservice.com.ua/uk/yak-korystuvatysya-servisom-google-trends>
5. Kliuiev O., Vnukova N., Hlibko S., Brynza N., Davydenko D. Estimation of the Level of Interest and Modeling of the Topic of Innovation *Through Search in Google Proceedings of the 4th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems, 2020, April 23–24*. 2020. Pp. 523–535. URL : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23306>

Наукове видання

**Актуальні ідеї наукової спадщини
Михайла Туган-Барановського**

Збірник наукових праць

Редактор *І.І. Бажал*
Комп'ютерна верстка *Т.В. Новик*

Підписано у світ 01.03.2024 р.
Об'єм даних 3,85 Мб

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,
відділ економічної історії
вул. Панаса Мирного, 26, м. Київ, 01011
тел. (044) 280-84-07
E-mail: economistori@ukr.net,
eip@ief.org.ua